

Theatrum historiae 34 (2024)

DOI:10.46585/th.2024.34.04

„Černá Máry“? Charitativní činnost Mary hraběnky Coudenhove-Taaffe v období první světové války¹

Michaela ŽÁKOVÁ

Abstract: *The subject of this case study is an analysis of the charitable activities of Mary Countess Coudenhove, née Taaffe, during World War I. From her position as the wife of the Governor of Bohemia, she entered the public sphere as a protector of charitable events, a supporter of institutions caring for wounded soldiers and orphaned children (especially war orphans), an initiator of her own charitable projects, and an intercessor for third parties, in addition to working as a nurse in one of Prague's Red Cross reserve hospitals. The scope and reach of her charitable activities, which were partly official, were exceptional in many respects. During World War I, she was undoubtedly one of the best-known personalities of Prague's charitable society. In her public activities she acted as a supporter of the Habsburg dynasty and in the eyes of society she was regarded, like her husband, as one of the symbols of the monarchy and its elites. The Countess was forced to face hostile attacks, and shortly after the declaration of an independent Czechoslovakia she was interned with her husband and sister and accused of stealing Red Cross property. These accusations were never proved.*

Keywords: *Charity, World War I, Aristocracy, Noblewomen, Coudenhove, Taaffe*

„Rakousku sloužila Černá Máry,
zlodějka s hraběcím titulem,
rakouské šlechty to klenot starý,
dáma, již klaněl se pražský krém.
Český lid, tak dlouho sláb a mýjen,
celou tu slávu jí přes noc vzal –
Osmadvacátý zdráv buď říjen,
nám přines' volnost – jí kriminál!“²

---

1 Tato studie byla vytvořena na Historickém ústavu Akademie věd České republiky, v. v. i. (RVO:67985963).
2 Cit. dle: Anon., *Černá Máry a její úspěšné působení v Červeném kříži*, Praha 1919, s. p.

„Černá Máry“. Tak se za první světové války, a ještě dlouho poté, posměšně přezdívalo manželce Maxe hraběte Coudenhove (1865–1928) Marii (1866–1928), jejíž životní osudy jsou předmětem zájmu této studie. Od jara roku 1915, kdy Coudenhove ve složité situaci převzal úřad českého místodržitele, zaujímala postavení „první dámy“ Českého království. Jako reprezentant státní moci a zastánce ideje centralismu, známý svými proněmeckými postoji, byl hrabě v českých kruzích krajně neoblíben a zejména po nástupu nového císaře Karla I. musel čelit nevraživosti až nenávisti ze strany českého obyvatelstva.³ S rostoucími dopady válečného konfliktu na situaci v zázemí narůstal také sociálně motivovaný odpor vůči elitám monarchie, k nimž manželé jako představitelé státní moci i aristokracie patřili.⁴ Tyto averze se naplno projevíly jak vůči místodržiteli, tak jeho ženě, a to navzdory tomu, že se intenzivně věnovala dobročinnosti. Část veřejnosti tyto aktivity vnímala jako falešnou filantropii, kterou se místodržitelský pár pouze pokrytecky snaží získat popularitu u válkou zbídačeného obyvatelstva.

O „Černé Máry“ se tak mezi Pražany tvrdilo, že se obohacovala z darů Červeného kříže. Kolovaly o ní různé, často absurdní historky, například „že píchá sirotky špendlíčkem do prdelky“,⁵ nebo že okrádá vojenské lazarety a dává „krmit selata ve svém dvoře mlékem, které chybělo do lahviček kojenců.“⁶ V karlínském Théâtre Variété byl dokonce v říjnu 1916 uveden parodistický skeč Otakara Hanuše „Černá Máry“, jehož hlavními hvězdami byli Karel Hašler a Anna Steimarová. Představení si získalo značnou popularitu jak mezi Pražany, tak u diváků z venkova.⁷ Napětí vyvrcholilo krátce po vyhlášení Československa internací místodržitelského páru a posléze zatčením a obviněním hraběnky ze zločinu zpronevěry.⁸ Negativní obraz Mary Coudenhove byl živěn i v období první republiky. Roku 1919 vyšla satirická brožura s názvem *Černá Máry a její úspěšné působení v Červeném*

3 Martin KUČERA, *Coudenhove, Max Julius*, in: Biografický slovník českých zemí 9, Praha 2008, s. 462–463.

4 K této otázce srov. Maureen HEALY, *Vienna and the Fall of the Habsburg Empire. Total War and Everyday Life in World War I*, Cambridge – New York 2004; Peter HEUMOS, „Kartoffeln her oder es gibt eine Revolution.“ *Hungerkrawalle, Streiks und Massenproteste in den böhmischen Ländern 1914–1918*, in: Peter Heumos (ed.), *Sozialgeschichte und soziale Bewegungen in der Historiographie der Tschechischen und Slowakischen Republik*, Essen 2000, s. 148–176; Vojtěch POJAR, *Nedostatek potravin za první světové války a legitimita komunálních elit v Praze*, *Hospodářské dějiny* 28, 2013, č. 2, s. 177–225.

5 Cit. dle: Adolf BRANALD, *My od filmu*, Praha 1988, s. 382.

6 Cit. dle: Helena DVOŘÁKOVÁ, *Výhybka láska*, *Pramen* 7, 1927, č. 4–5, s. 108.

7 *Večer: lidový deník*, 17. 10. 1916, s. 6; Olga SPALOVÁ, *Sága rodu Budilova. Sto let českého divadla na jevišti i v zákulisí*, Praha 1980, s. 313.

8 Antonín KLIMEK, *Říjen 1918: vznik Československa*, Litomyšl 1998, s. 251.

kříži, z níž pochází úvodní citát k této studii. Vzpomínku na „démonickou“ hraběnku nalezneme v pamětech literárního historika a diplomata Vladimíra Hellmuth-Braunera,⁹ vlastivědného publicisty Karla Michla¹⁰ či spisovatele Adolfa Branalda.¹¹ Ještě v roce 1936 na její domnělé zločiny odkazoval v jednom z projevů v Poslanecké sněmovně Klement Gottwald.¹² Motivace těchto osob k negativním postojům vůči Marii Coudenhove byly různé; některé osobní, jako v případě Vladimíra Hellmuth-Braunera, jemuž v paměti utkvěly vzpomínky na hraběnku z dob raného dětství.¹³ Většina kritiků se však s hraběnkou osobně nikdy nesetkala a své názory zakládala pouze na přejímání tvrzení jiných, ať už za účelem zdůraznění odstupu od habsburské monarchie a jejích elit či prostého šíření klepů pro zábavu.¹⁴

Vedle reflexe dobročinných aktivit Mary Coudenhove ze strany širší veřejnosti se předkládaná případová studie zaměřuje v prvé řadě na otázku, jakým způsobem hraběnka prostřednictvím charity vstupovala do veřejného prostoru. Sleduje, jaké možnosti sociálního angažmá se před ní otvíraly a jaké byly naopak jeho limity; na které sociální skupiny potřebných cílila, jaké formy pomoci volila i jakých prostředků přítom využívala. Do jaké míry byla v tomto směru určující národnostní otázka? Práce vychází primárně z analýzy archivních pramenů uložených v Rakouském státním archivu (fond Familienarchiv Taaffe)¹⁵ a Národním archivu v Praze (fond České místodržitelství – osobní kancelář místodržitele Maxmiliána Coudenhove),¹⁶ literatury, paměti a dobového tisku.

9 Vladimír HELLMUTH-BRAUNER, *Paměti rodu*, ed. Milena Lenderová, Praha 2000, s. 247an.

10 Karel MICHL, *Krátká chvíle mladosti: paměti*, ed. Marie Krulichová, Hradec Králové 1988, s. 117.

11 A. BRANALD, *My od filmu*, s. 382.

12 Klement GOTTWALD, *Spisy*, sv. 7: 1936, Praha 1953, s. 156.

13 Rodina Vladimíra Hellmuth-Braunera (1910–1982) se v průběhu války stýkala s místodržitelským párem; sám Hellmuth-Brauner toto přátelství považoval za „vnucené“ a ze strany místodržitelského páru ryze účelové. Ve svých pamětech vzpomínal na hraběnku mj. následovně: „Zato Coudenhovka! Ta byla přímo příšerná a já jsem z ní měl vždycky strach. [...] Mě si nějak zvlášť oblíbila, tahala mě k sobě, hladila a já to nemohl snést. Vždycky jsem utíkal na druhou stranu [...] a doma pak byl kravál.“ Cit. dle: V. HELLMUTH-BRAUNER, *Paměti rodu*, s. 248.

14 S Marií Coudenhove se pravděpodobně nikdy nesetkali jak Adolf Branald (1910–2008), na konci války sotva osmiletý, tak Karel Michl (1898–1982). Ten ve svých pamětech zmiňuje pouze nikdy neuskutečněné setkání s místodržitelem v rámci chystaného vystoupení pěveckého sboru internátu Komenium v Hradci Králové, kterému se nakonec vyhnul tím, že předstíral nemoc. K. MICHL, *Krátká chvíle mladosti*, s. 117–118.

15 Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Familienarchiv Taaffe (dále ÖStA, HHStA, FA Taaffe), Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25.

16 Národní archiv v Praze (dále NA), České místodržitelství Praha – osobní kancelář místodržitele Maxmiliána Coudenhove (dále ČM – Coudenhove), inv. č. 2, kart. č. 13–17.

Mladá aristokratka

Marie Amálie komtesa Taaffe, v rodině zvaná jako Mary, přišla na svět 21. září 1866 v Salcburku jako nejstarší dcera Eduarda Taaffeho¹⁷ a jeho manželky Irmy rozené Csáky.¹⁸ Rod Taaffe pocházel z Irska, kde dosáhl titulů lordů vikomtů z Correnu a baronů z Ballymote a hodnosti irských peerů. V habsburské monarchii se Taaffové usadili v 17. století.¹⁹ Mariin otec byl druhorozeným synem, po absolvování studia práv vstoupil do státní správy a zahájil rychlý kariérní postup. V době narození nejstarší dcery zastával úřad zemského prezidenta v Salcbursku. Převážnou část dětství však Mary prožila v tyrolském Innsbrucku, kde hrabě Taaffe působil až do roku 1879 jako místodržitel. Vyrůstala zde společně se sourozenci Luisou,²⁰ Helenou,²¹ Jindřichem²² a Klementinou.²³ Jak později vzpomínala Mariina sestra Luisa, v rodinném kruhu panovala příjemná, uvolněná atmosféra. Rodiče se s dětmi snažili trávit volné chvíle, doprávali jim dostatek času k dětským hrám, nové hračky, knihy i cukrovinky.²⁴

-
- 17 Eduard hrabě Taaffe (1833–1895) byl mladším synem Ludvíka hraběte Taaffeho, prezidenta nejvyššího soudního dvora, a Amálie rozené princezny z Bretzenheimu. Působil mj. jako místodržitel Salcburska (1863–1867) a Horních Rakous (1867), roku 1867 byl jmenován do funkce ministra vnitra. Na ministerských postech působil s krátkými přestávkami až do roku 1871, kdy přijal post tyrolského místodržitele (1871–1879). V letech 1879 až 1893 zastával funkce ministra vnitra a ministerského předsedy Předlitavska. Po smrti bezdětného bratra roku 1873 se ujal též správy rodových statků v jihozápadních Čechách. Hans Peter HYE – William D. GODSEY, *Taaffe, Eduard Graf*, in: *Neue Deutsche Biographie* 25, Berlin 2013, s. 749–750.
- 18 Irma hraběnka Taaffe, rozená komtesa Csáky (1838–1912), dcera Imreho Emanuela hraběte Csákyho a jeho první manželky Marie Aranyossy de Forbász, palácové dámy. *Genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser 1890*, Gotha 1890, s. 220–221, 1020–1021.
- 19 Podrobněji Miroslav BAROCH, *Taaffe z Corren a Ballymote*, *Heraldika a genealogie Praha* 41, 2008, č. 1–2, s. 19–42; Jiří BRŇOVJÁK, *Hrabata Taaffové (z Carlingfordu). Irské stopy v historické topografii Těšínska*, *Těšínsko: vlastivědný časopis* 5, 2012, č. 4, s. 1–14.
- 20 Luisa komtesa Taaffe (1866–1921) zůstala neprovdána, roku 1890 byla jmenována čestnou členkou brněnského ústavu šlechtičen (Mariánské školy). Za první světové války působila jako ošetřovatelka Červeného kříže, po roce 1918 žila z podpory bratra Jindřicha v italském Meranu. Michaela ŽÁKOVÁ, *Chudé aristokratky? Strategie šlechtičen k uchování společenského postavení v „dlouhém“ 19. století*, *Praha 2023*, s. 188–207.
- 21 Helena (Nella) komtesa Taaffe (nar. 1870), od roku 1889 žena Richarda svobodného pána Mattencloit-Ubelliho (1862–1925). Manželství, ze kterého vzešly tři děti, bylo roku 1901 rozvedeno, Helena se znovu provdala za lékaře Julia Demkö. *Tamtéž*, s. 195an.
- 22 Jindřich hrabě Taaffe (1872–1928) se roku 1897 oženil s dívkou měšťanského původu Magdou Fuchsovou (1871–1918), s níž měl syna Eduarda (1898–1967). Druhé manželství s Agläe Isecescu (1884–1946) zůstalo bezdětné. *Tamtéž*, s. 199an; *Salzburger Nachrichten*, 21. 11. 1946, s. 3.
- 23 Klementina komtesa Taaffe (1875–1887) zemřela jako dvanáctiletá na spálu. *Prager Abendblatt*, 17. 5. 1887, s. 2.
- 24 ÖStA, HHStA, FA Taaffe, Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25, Louisa Taaffe, *Aus meinen Erinnerungen*, s. 3an.

Mezi sourozenci se Mary jako nejstarší z dětí těšila výsadnímu postavení. Zvláště pro mladší sestry byla v dětství nedostižným vzorem. Vymýšlela pro ně fantaskní kostýmy, pořádala taneční lekce a divadelní představení, do nichž dívky zapojovala jako herečky, divácké role se ujímal domácí personál. „Často přicházela i maminka, řidčeji také tatínek, našimi tragédiemi a dramaty se [...] výborně bavili. Končily vždy krvavě,“²⁵ vzpomínala Luisa. Někdy Mary „zinscenovala namísto divadla velký požár s hasičským zásahem. Hra si vyžádala přeskupení veškerého nábytku, většina křesel musela být přemístěna na stůl a přes ně položeny paravány. [Hra] se odehrávala vždy v dětských pokojích dvou nejmenších, protože naše chůva se tomuto nepořádku rázně bránila. K velké sestřině lítosti jí také nebylo dovoleno používat obě nejmladší děti jako objekty záchrany [...]. Nakonec došlo ke všeobecné destrukci a my jsme s vítězoslavným jásotem tančily na převráceném nábytku, dokud nás nervózní opatrovatelky neodvlekly do pokojů.“²⁶ Rodinná idyla vzala do značné míry zasvě poté, co hrabě Taaffe přijal v únoru 1879 post ministra vnitra a později i ministerského předsedy. Celá rodina se přestěhovala do Vídně a dívky se musely vyrovnat nejen se steskem po bývalém domově, ale i častou nepřítomností pracovní a společensky vytížených rodičů. Zatímco otec byl plně zaměstnán povinnostmi ve vrcholné politice, matka se věnovala společenským a zejména dobročinným aktivitám; v tomto směru byla nepochybně vzorem pro pozdější charitativní angažmá svých starších dcer.²⁷ Rovněž denní režim dětí se po příchodu do Vídně zpřísnil a výrazně narostlo penzum studijních povinností.

Když Mary dospěla do věku „na vdávání“ a byla uvedena do společnosti, začala pro ni zcela nová životní etapa. „Vstávala později, pak měla hodinu zpěvu, odpoledne chodila s maminkou po návštěvách nebo jela ke krejčímu a večer divadla, plesy, soirée atd. Potkaly jsme se jen u jídla,“²⁸ vzpomínala na toto období její sestra. Z okouzující Mary se stal „miláček vídeňské společnosti.“²⁹ Platila také za proslulou krasavici, jejíž podobenky opakovaně zdobily titulní strany magazínu *Wiener Salonblatt*.³⁰ Hlavním cílem mladých komtes však nebyla pouze zábava, ale především nalezení budoucího manžela. Za ideální partnery byli považováni zejména nejstarší synové z předních aristokratických rodin, kteří svým ženám mohli zajistit významné společenské postavení a finanční nezávislost.³¹ Vyvolený komtesy Taaffe, Max hrabě Coudenhove, mezi tyto „skvělé partie“ nepatřil. Jako až třetí

25 Cit. dle: tamtéž, s. 10.

26 Cit. dle: tamtéž, s. 10–11.

27 Charitativní aktivity intenzivně rozvíjely také další členky rodiny Taaffe. Znamou filantropkou byla například Mariina teta Klementina hraběnka Taaffe (1828–1882), která působila jako dvorní dáma v rodině arcivévody Albrechta (1817–1895). Podrobněji M. ŽÁKOVÁ, *Chudé aristokratky*, s. 190–191.

28 Cit. dle: ÖStA, HHStA, FA Taaffe, Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25, L. Taaffe, *Aus meinen Erinnerungen*, s. 26.

29 *Wiener Salonblatt*, 6. 1. 1884, s. 2.

30 Tamtéž, 6. 1. 1884, s. 1; tamtéž, 13. 2. 1887, s. 1; tamtéž, 29. 4. 1888, s. 1.

31 Martina WINKELHOFEROVÁ, *Šlechtictví zavazuje. Osudy žen v c. k. monarchii*, Praha 2012, s. 39an.

Obr. 1 Komtesa Mary Taaffe v dívčích letech
(NPÚ, ÚPS v Praze, SZ Veltrusy, inv. č. VE06572 150-01).

syn v pořadí³² se rozhodl pro kariéru ve státní správě a v době zasnub, které byly oznámeny v březnu roku 1889, byl zaměstnán jako konceptní praktikant na místodržitelství v Brně.³³ Podle vzpomínek Mariiny sestry Luisy se jednalo o sňatek z lásky, který si Mary prosadila navzdory mínění rodičů.³⁴ Svatební obřad se konal v den Mariiných třiaadvacátých narozenin,

32 Max Coudenhove měl dva starší bratry. Prvorozený Gerolf Edmund (1852–1897) spravoval statky Seehof, Elfershausen a Leutzendorf v Bavorsku, z manželství s Giselou rozenou komtesou Stadionovou měl jedinou dceru Marii Kristýnu (1889–1940), pozdější hraběnkou Schönbornovou. Druhý bratr Karel Maria (1855–1913) působil mj. jako zemský prezident ve Slezsku a v letech 1896–1911 jako český místodržitel. Jeho svazek s Marií rozenou komtesou Trauttmandorffovou zůstal bezdětný. Po Karlově smrti převzal Max Coudenhove správu rodových statků v Bavorsku. *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser* 1916, Gotha 1916, s. 213–214.

33 *Wiener Salonblatt*, 31. 3. 1889, s. 4.

34 ÖStA, HHStA, FA Taaffe, Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25, L. Taaffe, *Aus meinen Erinnerungen*, s. 30.

Obr. 2 Mary hraběnka Coudenhove
(NPÚ, ÚOP v Olomouci, SZ Velké Losiny, inv. č. VL08346-01).

21. září 1889 ve Vídni.³⁵ První společná léta manželé strávili ve Vídeňském Novém Městě, kde Max působil na okresním hejtmanství a kde se 2. prosince 1890 narodil jediný syn Eduard.³⁶ V následujícím roce byl hrabě jmenován okresním hejtmanem v Hranicích na Moravě, kde rodina pobývala dalších devět let. Na počátku 20. století působil opět v Brně jako místopředseda rady, po roce 1904 jako dvorní rada u Správního soudního dvora ve Vídni a v letech 1908 až 1915 jako zemský prezident ve Slezsku. Vrcholu politické

35 V rodině Taaffe se slavila dvojitá svatba, neboť o pouhé tři dny později vstoupila do manželství s baronem Mattencloitem Mariina osmnáctiletá sestra Nelly. *Wiener Salonblatt*, 22. 9. 1889, s. 3–5, tamtéž, 29. 9. 1889, s. 4–5.

36 Eduard hrabě Coudenhove (1890–1964) se stal univerzitním profesorem a po otci převzal statek Seehof v Bavorsku. Krátce po začátku první světové války se oženil s Hildegardou Keilovou z Eichenthurnu pocházející z podnikatelské rodiny nobilitované teprve roku 1908. Narodily se jim dvě dcery. *Wiener Salonblatt*, 22. 8. 1914, s. 1–2; *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser* 1938, Gotha 1938, s. 114.

kariéry dosáhl v březnu 1915, kdy byl dosazen do funkce českého místodržitele a přesídlil i s manželkou do Prahy.³⁷

První světová válka

První světová válka přinesla nejen ohromné množství zmařených životů vojáků bojujících na frontě, ale také rozvrat v zázemí. Vlivem snížení reálných mezd v důsledku válečné inflace a rostoucích cen zboží došlo v průběhu války k významnému poklesu reálných příjmů obyvatelstva. Navzdory četným zásahům státní moci – od zavádění různých příplatků přes nucený výkup a rekvizice až po regulaci cen a zavedení přidělového systému – drasticky klesala životní úroveň. Vázlo zásobování a politická správa jen s obtížemi zajišťovala dostupnost i těch komodit, na něž měli lidé nárok na základě přidělového systému. S postupujícími válečnými lety se situace v zázemí stávala vyloženě kritickou, panoval hlad, bída, šířily se epidemie.³⁸ Nespokojenost obyvatelstva narůstala, konaly se stávky a „hladové“ bouře, během nichž protestující obraceli svůj hněv také vůči představitelům stávajícího řádu.³⁹

O zmírnění válečných útrap usiloval nejen stát, ale i celá řada organizací a jednotlivců. Jednalo se zejména o Rakouskou společnost Červeného kříže vytvořenou roku 1879, pod jejímž patronátem působil Zemský pomocný spolek Červeného kříže pro Království české⁴⁰ v čele s prezidentem Ervínem hrabětem Nostitzem.⁴¹ Spolek zajišťoval budování a provoz

37 Martin KLEČACKÝ a kol., *Slovník představitelů politické správy v Čechách v letech 1849–1918*, Praha 2020, s. 117; Aleš VYSKOČIL, *Slovník představitelů politické správy na Moravě v letech 1850–1918*, Praha 2011, s. 64–65.

38 Rudolf KUČERA, *Život na příděl. Válečná každodennost a politiky dělnické třídy v českých zemích 1914–1918*, Praha 2013; Milan HLAVÁČKA, *První světová válka v českém zázemí*, in: *Fontes ipsi sitiunt. Sborník prací k sedmdesátinám archiváře a historika Eduarda Mikuška*, Litoměřice – Praha 2016, s. 257–266; Markéta SLABOVÁ, „*Kdo si v létě nesušil ovoce a houby, bude v zimě sušit hubu.*“ *Strava a stravování ve válečných letech 1914–1918*, in: Blanka Jedličková – Milena Lenderová – Miroslav Kouba – Ivo Říha (eds.), *Krajiny prostřených i prázdných stolů, díl 1: Evropská gastronomie v proměnách staletí*, Pardubice 2016, s. 207–226; Ivan ŠEDIVÝ, *Češi, české země a Velká válka 1914–1918*, Praha 2001, s. 244–269; Jiří ŠTĚPEK, *Sto let přidělových systémů na území bývalého Československa 1915–2015*, část 1 (1915–1945), Praha 2014, s. 15an.

39 K této otázce podrobněji P. HEUMOS, „*Kartoffeln her oder es gibt eine Revolution.*“; Stanislav KNOB, *Hladové bouře a stávky za první světové války*, in: Jan Mervart – Veronika Středová (eds.), *České, slovenské a československé dějiny 20. století*, Ústí nad Orlicí 2009, s. 141–150; R. KUČERA, *Život na příděl*, s. 124an.

40 Marek JUKL – Jana MAJRICHOVÁ, *Století s Červeným křížem. 100 let Československého a Českého červeného kříže*, Praha 2019, s. 17an; Alexandra ŠPIRITOVÁ – Olga SPRŮŠILOVÁ, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže 1867–1922*, inventář, Praha 1979; Josef ŠVEJNOHA, *Červený kříž a Červený půlměsíc*, Praha 1999.

41 Ervín hrabě Nostitz-Rieneck (1863–1931), velkostatkář a politik, představitel Strany ústavověrného velkostatku. Od roku 1924 byl předsedou Svazu německých velkostatkářů v Československu. Lothar

sítě vojenských nemocnic, přijímání a zúčtování sbírek, vedl evidenci válečných zajatců a prostředkoval korespondenci mezi vojáky a jejich rodinami. Vedle Zemského pomocného spolku působila také jeho ženská větev, která dodávala ošetřovatelky do záložních nemocnic, organizovala ošetřovatelské kurzy a opatrování prádla.⁴² Její protektorkou byla arcivévodkyně Marie Annunciata,⁴³ neteř Františka Josefa I., a prezidentkou Ida princezna Lobkoviczová,⁴⁴ kterou ve funkci v posledním roce války (patrně ze zdravotních důvodů) vystřídala hraběnka Coudenhove.⁴⁵

Zapojení aristokratek do charitativních aktivit během první světové války navázalo na horečnou filantropickou činnost šlechticů v 19. století⁴⁶ a bylo odrazem široké mobilizace žen, k níž došlo bezprostředně po vypuknutí konfliktu. Ženy z různých sociálních vrstev, včetně těch, které dříve zásadním způsobem nevstupovaly do veřejného prostoru, se začaly zabývat výrobou prádla a obvazového materiálu, organizovaly sbírky, zřizovaly šicí dílny, zavařovaly ovoce.⁴⁷ Mnohé z nich se stávaly ošetřovatelkami v nemocnicích a lazaretech, kde s ohledem na dramaticky přibývajících počty raněných chyběl zdravotnický personál.⁴⁸ U některých žen byla motivací čistě pomoc bližním,⁴⁹ zatímco u jiných také touha přispět ke zdaru válečného úsilí monarchie. To platilo i pro řadu žen a dívek z aristokratických rodin,

---

HÖBELT, *Nostitz-Rieneck, Erwein Felix Maria Graf von*, in: *Neue Deutsche Biographie* 19, Berlin 1999, s. 355–356.

- 42 NA, Zemský pomocný spolek Červeného kříže, inv. č. 39, kart. č. 32, Zpráva o činnosti pomocného spolku Červeného kříže pro Království české za dobu od začátku války až do konce roku 1917.
- 43 Arcivévodkyně Marie Annunciata (1876–1961) byla dcerou arcivévodky Karla Ludvíka a jeho třetí manželky Marie Terezy z Braganzy. Od roku 1895 zastávala hodnost abatyše Tereziánského ústavu šlechticů v Praze. Za první světové války působila společně se svou matkou jako ošetřovatelka v nemocnici pro raněné v Augarten ve Vidni. Norbert NEMEC, *Erzherzogin Maria Annunziata (1876–1961). Die unbekannte Nichte Kaiser Franz Josefs I.*, Wien – Köln – Weimar 2010, s. 197an.
- 44 Ida princezna Lobkoviczová, rozená komtesa Podstatzky-Lichtensteinová (1865–1919), od roku 1883 manželka Ferdinanda prince Lobkovicze, jenž byl hlavou dolnoberkovické rodové linie a v letech 1907–1913 nejvyšším maršálkem Českého království. Prezident Zemského pomocného spolku Ervín hrabě Nostitz byl Idiným švagrem. *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser* 1916, Gotha 1916, s. 727.
- 45 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 17, koncept projevu Mary Coudenhove na zasedání valné hromady Ženského pomocného spolku Červeného kříže pro Království české, 1918.
- 46 Srov. Christa DIEMEL, *Adelige Frauen im bürgerlichen Jahrhundert. Hofdamen, Stiftsdamen, Salondamen 1800–1870*, Frankfurt am Main 1998, s. 195an; M. WINKELHOFEROVÁ, *Šlechtictví*, s. 121an.
- 47 Christa HÄMMERLE, *Heimat/Front. Geschlechtergeschichte/n des Ersten Weltkriegs in Österreich-Ungarn*, Wien – Köln – Weimar 2014, s. 86–87.
- 48 K této otázce srov. Alison S. FELL – Christine E. HALLETT (eds.), *First World War Nursing. New Perspectives*, New York 2013; Susan R. GRAYZEL, *Women and the First World War*, London – New York 2013, s. 37an.
- 49 Tak tomu bylo například u Alice Masarykové (1879–1966), pocházející z mimořádně silně citícího sociálního prostředí. Jako ošetřovatelka pracovala již před vypuknutím první světové války, v jejím průběhu pak byla činná jako zdravotnice v pardubické karanténě. Dagmar HÁJKOVÁ – Jaroslav SOUKUP (eds.), *Milá mama – Dear Alice. Korespondence Alice a Charlotty Masarykových 1915–1916*,

u nichž hrálo zásadní roli zemské vlastenectví, věrnost panovnické dynastii a povinnost pomáhat přiměřenými prostředky potřebným, tedy hodnoty formované tradiční šlechtickou výchovou.

Aristokratky v průběhu války nepracovaly jako dělnice v továrnách, metařky či řidičky tramvají,⁵⁰ avšak úspěšně organizovaly veřejné sbírky, přebíraly protektoráty nad dobročinnými institucemi, pomáhaly osobní přímluvou. Příkladem šly členky panovnické rodiny.⁵¹ K mimořádně angažovaným aristokratkám patřily Adelaida Schönbornová,⁵² Ernestina Thun-Hohensteinová⁵³ či Johana Rohanová.⁵⁴ Pozadu nezůstávaly ani příslušnice tzv. nové šlechty, mezi nimiž vynikala zejména Fanny Ringhofferová.⁵⁵ Společenské rozdíly se v rámci charitativní práce stíraly – vedle aristokraterk zasedaly v dobročinných výborech manželky podnikatelů a průmyslníků, stejně jako příslušnice střední třídy či ženy z uměleckého světa.

Vedle uvedených forem pomoci byl mezi aristokratkami patrný také vzrůstající zájem o práci ošetrovatelky. Touto cestou se vydaly například Nora Kinská,⁵⁶ Edina Clam-Gallasová,⁵⁷

Praha 2001, s. 106; Jiří KOTYK (ed.), *Pardubická karanténa. (Pardubický deník Alice Masarykové)*, Pardubice 2001.

50 R. KUČERA, *Život na příděl*, s. 100an.

51 K charitativním aktivitám členek císařské rodiny za první světové války podrobněji Norbert NEMEC, *Maria Therese von Braganza (1855–1944). Der gute Geist im Hause Habsburg*, Wien 1995, s. 75an.

52 Adelaida hraběnka Schönbornová, rozená princezna Löwenstein-Wertheim-Rosenbergová (1865–1941), od roku 1889 manželka právníka a politika Vojtěcha hraběte Schönborna. Byla činná mj. jako členka prezidia českého odboru Vdovského a sirotčího pomocného fondu veškeré ozbrojené moci. *Reichenberger Zeitung*, 6. 6. 1915, s. 12; *Gothaischer genealogischer Hofkalender nebst dem diplomatisch-statistischem Jahrbuche 1913*, Gotha 1913, s. 203.

53 Ernestina kněžna Thun-Hohensteinová, rozená komtesa Thun-Hohensteinová, ovdovělá Wratislavová (1858–1948), od roku 1901 druhá manželka Františka knížete Thun-Hohensteina. Jako protektorka čestného dámského výboru Zemské válečné pomocné úřadovny organizovala např. tzv. všeobecný květinový den, konaný v říjnu roku 1914 ve prospěch postižených válkou. *Národní listy*, 27. 9. 1914, s. 2; *Gothaischer genealogischer Hofkalender nebst dem diplomatisch-statistischem Jahrbuche 1913*, Gotha 1913, s. 516.

54 Johana kněžna Rohanová, rozená princezna Auerspergová (1860–1922), vdova po Kamilu knížeti Rohanovi, byla organizátorkou řady dobročinných akcí, mj. tzv. Železného rytíře. NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 14, *Kriegsfürsorge*, 2. 6. 1916, s. 5; *Gothaischer genealogischer Hofkalender nebst dem diplomatisch-statistischem Jahrbuche 1914*, Gotha 1914, s. 440.

55 Františka (Fanny) svobodná paní Ringhofferová, rozená baronesa Kleinová z Wisenbergu (1853–1940), vdova po Františku (III.) svobodném pánu Ringhofferovi. *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser 1913*, Gotha 1913, s. 784.

56 Norbertina (Nora) komtesa Kinská, později provdaná hraběnka Wilczeková (1888–1923), byla dcerou Oktaviána Zdenka hraběte Kinského. Za první světové války působila jako zdravotní sestra Červeného kříže na Sibiři. Monika CZERNIN, *Žila jsem příliš krátce. Fascinující život hraběnky Nory Kinské*, Brno 2007.

57 Eduardina (Edina) komtesa Clam-Gallasová (1889–1970) byla dcerou Františka hraběte Clam-Gallase. Roku 1921 se provdala za lékaře Adolfa Winkelbauera, sňatek byl uzavřen proti vůli Eduardiných rodičů. Raimund PALECZEK et al. (eds.), *Zwei Schwestern an der Front. Edina Gräfin Clam-Gallas*

Tereza Buquoyová⁵⁸ a mnohé další. Z hlediska tehdejší společnosti – tím spíše aristokracie, jejíž charakter byl tradičně velmi konzervativní – bylo takové rozhodnutí přijímáno rozporuplně. Na jedné straně bylo chápáno jako přirozený výraz vlasteneckého a sociálního cítění, na straně druhé však bezprostřední kontakt s mužským tělem představoval ohrožení tradičních mravních zásad žen z lepší společnosti, zejména pak u mladých dívek. Jak ukazuje příklad Ediny komtesy Clam-Gallasové, aktivity tohoto typu mohly vést až k prolomení stavovských bariér. Působení žen v rolích ošetrovatelek bylo současně jasně vnímáno jako narušení a ohrožení stávajícího genderového řádu. Z podstaty své úlohy se ženy vůči vojákům ocitaly v nadřazené pozici, jejich úsudek často rozhodoval o jejich dalším osudu.⁵⁹

Také hraběnka Coudenhove nastoupila krátce po začátku války do jedné z nemocnic Červeného kříže. Jednalo se o záložní nemocnici s 200 lůžky vytvořenou z levého traktu kláštera řádu Dcer božské lásky v Opavě, již vedl lékař Ota Malý.⁶⁰ Mary zde působila jako ošetrovatelka společně se svou sestrou Luisou. Stejně jako ostatní zdravotnický personál se sestry musely vypořádat s únavou a frustrací z velkého množství raněných, pro něž nebyl dostatek místa ani zdravotnického materiálu, devastujícími poraněními a často i špatným psychickým stavem pacientů, jenž byl důsledkem prožitých válečných traumat.⁶¹ Tato hrůzná konfrontace s důsledky války byla v mnoha ohledech podobná válečnému prožitku vojáků na frontě. V mnohých případech také vedla k rychlému vystřízlivění z počátečního nadšení, s nímž se zdravotnice do péče o raněné zapojily.⁶² „Brzy jsem mluvila jen o hnisu a obvazech, dokonce i ve snech mě tyto myšlenky pronásledovaly,“⁶³ vzpomínala později Luisa Taaffe.

---

und Therese Gräfin Buquoy als Maltesserschwestern im Ersten Weltkrieg (1915–1918), München 2015, s. 22an.

58 Tereza Žofie komtesa Buquoyová (1888–1968), dcera Ferdinanda hraběte Buquoye. Za první světové války působila jako zdravotní sestra na italské frontě a v Haliči, zůstala svobodná a bezdětná. Tamtéž, s. 499an.

59 Oficiálně vytvářený obraz zdravotnic jako pečujících „Madon“ navíc často nekorespondoval s realitou, kdy vojáci vnímali ošetrovatelky také jako sexuální objekty. Jiří HUTEČKA, *Muži proti ohni. Motivace, morálka a mužnost českých vojáků Velké války 1914–1918*, Praha 2016, s. 80.

60 *Wiener Salonblatt*, 17. 10. 1914, s. 1.

61 K této otázce srov. J. KOTYK (ed.), *Pardubická karanténa*, s. 4an.

62 Ch. HÄMMERLE, *Heimat/Front*, s. 40an.

63 Cit. dle: ÖStA, HHStA, FA Taaffe, Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25, L. Taaffe, *Aus meinen Erinnerungen*, s. 32.

Patronka a organizátorka

Po příchodu do Prahy na jaře roku 1915 vyvstaly před Mary nové charitativní úkoly i příležitosti, jak uplatnit vliv ve prospěch potřebných. Vypuknutí války přineslo silnou vlnu solidarity a masivní rozšíření akcí zaměřených na zmírnění válečného utrpení. Ve městech vznikaly vývařovny, po celé monarchii se pořádaly finanční, potravinové i věcné sbírky, konaly se dobročinné koncerty a výstavy.⁶⁴ Od Mary, jež s ohledem na politickou funkci svého manžela přestala být čistě soukromou osobou, se očekávalo aktivní zapojení do této činnosti, ať už formou přebírání zástity nad probíhajícími akcemi či organizování vlastních charitativních podniků. Neformální i oficiální cestou se na ni začala obracet řada osob i organizací žádajících vyslovení veřejné podpory, která by dotyčné sbírce či akci zajistila větší důvěryhodnost a publicitu, a tím zvýšila naději na úspěch. Doklady o této praxi jsou uchovány ve fondu České místodržitelství – osobní kancelář Maxmiliána Coudenhove, jenž obsahuje stovky písemných proseb o poskytnutí podpory. Vedením agendy, jež nabývala zvláštního polooficiálního charakteru, byl pověřen místodržitelský tajemník rytíř Patera, který hraběnce pomáhal s formulacemi odpovědí na došlé žádosti. Česky psané suppliky byly zodpovídaný důsledně v češtině, německy psané v němčině. Pro samotný výsledek však nebylo jazykové ani národnostní hledisko určující. Naopak zásadní roli hrála otázka zemské příslušnosti. Prosby osob a institucí s působností mimo území Českého království byly bez dalšího zamítány s odůvodněním, že hraběnka kvůli vysokému počtu žadatelů „nemůže z principiálních důvodů poskytnout podporu mimo tuto korunní zemi.“⁶⁵

Takřka denně přicházely prosby o převzetí čestných protektorátů a funkcí v dobročinných výborech. Přijetí těchto postů hraběnku zavazovalo nejen k propůjčení svého jména dané iniciativě, ale často i k určitým organizačním povinnostem. Vzhledem k množství žádostí proto byla Mary nucena pečlivě zvažovat, kterou z nabídek přijme. Z analýzy došlých supplik vyplývá, že preferovány byly zejména akce s potenciálem širšího dosahu. Mary tak nechyběla u většiny velkých, všeobecně známých charitativních podniků, jakým byl například tzv. Železný rytíř německých žen a dívek pod protektorátem arcivévodkyně Blanky.⁶⁶ Jednalo se o akci na podporu válečných vdov a sirotků, jejíž dobročinný rozměr

64 Srov. Jana KONVIČNÁ, *Vitamíny na frontu a do nemocnic. Příspěvek k dějinám každodennosti Pražanů v době první světové války*, *Paginae Historiae*. Sborník Národního archivu 27, 2019, č. 1, s. 506–514; Bohuslav REJZL, „... a žákyně z vyšších tříd pletly pro vojsko punčochy a nátepníčky.“ *Reflexe první světové války ve vybraných školách česko-bavorského pohraničí*, in: Lubomír Maloň, *Škola a Velká válka*, Píerov 2014, s. 81–94.

65 Cit. dle: NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, kopie dopisu Arnošta Patery Marii Bresnitzové z Vídně, Praha, 24. 4. 1916.

66 Arcivévodkyně Blanka (1868–1949) byla dcerou prince Karla Bourbonnsko-kastilského, od roku 1889 manželkou arcivévodky Leopolda Salvátora. Za první světové války působila jako ošetřovatelka

spočíval v tom, že lidé zatloukali do dřevěné sochy válečníka⁶⁷ kovové plíšky zakoupené za určitý obnos (obvykle 1 korunu). Akci organizoval dámský výbor v čele s kněžnou Rohanovou a hraběnkou Coudenhove jako čestnou prezidentkou. Slavnostní odhalení sochy se uskutečnilo v dubnu 1916 v zahradách Německého letního divadla Heinovka na Vinohradech za přítomnosti pražské šlechtické, podnikatelské i politické elity.⁶⁸

Dále Mary přebírala protektoráty nad dobročinnými institucemi. Pověštinou se jednalo o zdravotnická zařízení, sanatoria pro válečné rekonvalescenty a pečovatelské domy. Zvláštní hraběncině přízní se těšily ústavy pečující o osiřelé děti. Intenzivně podporovala například Dětský asyl milostného Pražského Jezulátka, který se v průběhu války potýkal s vážnými finančními problémy. Roku 1917 vychovával celkem 88 dětí, z toho 42 válečných sirotků.⁶⁹ Osudy dětí žijících ve zvláště těžkých podmínkách jí nebyly lhostejné a pokud se o takovém případě dověděla, obvykle neváhala zasáhnout. Sirotkům prostředkovala ozdravné lázeňské pobyty, studentská stipendia či místa v zaopatřovacích ústavech. Mary byla rovněž členkou mnoha charitativních spolků, mezi jinými Spolku svaté Ludmily v Praze, který podporoval vdovy, sirotky a mladé opuštěné dívky.⁷⁰ Pravidelně také vykonávala inspekční návštěvy pražských i mimopražských sociálních a zdravotnických ústavů.⁷¹

Kromě toho hraběnka Coudenhove přebírala záštitu nad dobročinnými výstavami (byla mimo jiné protektorkou Výstavy arcivévodkyně Zity, pořádané počátkem roku 1916 pražskou pobočkou Úřadu válečné péče ve Vadštejském paláci),⁷² přednáškami, divadelními představeními a koncerty. Podporovala charitativní vystoupení známých

---

Červeného kříže a protektorka Zemského a ženského pomocného spolku ve Štýrském Hradci. Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 77–78.

67 Autorem sochy pražského Železného rytíře byla Josefina Christenová (nar. 1869), žákyně Josefa Václava Myslbeka a první sochařka v pražské Akademii výtvarných umění. Sandra BABOROVSKÁ, *Otázky moderní orientace absolventů sochařského ateliéru AVU v letech 1896–1914*, disertační práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2017, s. 69an.

68 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 14, *Kriegsfürsorge*, 2. 6. 1916, s. 5; *Prager Tagblatt*, 2. 6. 1916, s. 5.

69 Tamtéž, dopis výboru Dětského asylu milostného Pražského Jezulátka Mary Coudenhove, Praha, s. 1., s. d.; Danuše MAUREROVÁ, *Asyl milostného Pražského Jezulátka*, diplomová práce, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové 2017.

70 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, výroční zpráva Spolku svaté Ludmily v Praze za rok 1914, Praha 1915.

71 O jedné z návštěv v nemocnici na Pohořelci, v oddělení pro ohluchlé vojáky profesora Karla Výmoly, informoval v květnu roku 1916 prostřednictvím obrazové reportáže časopis Český svět. Po prohlídce oddělení hraběnka vyjádřila své uznání zdejšímu personálu a obdarovala pacienty drobnými dárky. *Český svět. Ilustrovaný čtrnáctideník*, 5. 5. 1916, s. 8.

72 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, dopis Úřadu válečné péče (pobočka Praha) Mary Coudenhove, Praha, 15. 2. 1916.

umělců, jako byli pianisté Louis a Susanne Rée⁷³ či tehdy populární houslový virtuos Josef Bartoň,⁷⁴ jenž koncertoval ve prospěch válkou postižených žurnalistů a literátů.⁷⁵ Hraběnka přebírala patronáty také nad dobročinnými koncerty pořádanými Uměleckou besedou.⁷⁶ Někdy navštěvovala či zaštiťovala i vyloženě komorní události, jakou bylo charitativní taneční představení školaček Německého dívčího lycea ve Vladislavově ulici⁷⁷ nebo bazar žákyň obecné a měšťanské školy v Bubenči ve prospěch sirotků po padlých vojácích.⁷⁸ Častěji však byla nucena podobná pozvání s omluvou kvůli časové vytíženosti či souběhu s jinou akcí odmítat. V případě pochybnosti o míře dobročinného dosahu pořádané akce si místodržitelství sekretář Patera vyžádal dobrozdání policie.⁷⁹

Některé charitativní projekty hraběnka Coudenhove sama iniciovala. Několikrát ročně organizovala sbírky na rozdávání masa chudým obyvatelům Prahy a okolí prostřednictvím válečných lidových kuchyní. Jedna z těchto sbírek umožnila v prosinci roku 1916 nasytit 10 000 osob, mezi něž bylo rozděleno 1 000 kilogramů hovězího masa.⁸⁰ Pořádala také každoroční sbírku darů pro chudé děti léčené v Dětské nemocnici Františka Josefa.⁸¹ V červnu roku 1917 uspořádala rozsáhlou akci, při níž bylo chudým Pražanům rozdáváno palivové dřevo.⁸² Zajímavým charitativním projektem byla tzv. nálepková akce, kdy Mary nechala vyrobit sérii nalepovacích známek opatřených českým nápisem „pro raněné v Praze“ a obrazem ošetřovatelky obvazující ruku raněnému vojákovu. Nálepky byly nabízeny soukromým firmám a bankám a distribuovány pražským divadlům a spolkům, které prostředkovaly jejich prodej. Výtěžek byl určen na opatření prádla pro pražské

73 Louis Rée (1861–1939), hudební skladatel a pianista, a jeho manželka Susanne Rée, rozená Pilzová (1862–1937), pianistka a zpěvačka. Společně tvořili známou uměleckou dvojici. Jejich dobročinný koncert ve prospěch Zemského pomocného spolku Červeného kříže, pořádaný v pražském hotelu Central, vynesl přes 1 200 korun. NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, dopis Zemského pomocného spolku Červeného kříže Mary Coudenhove, Praha, 11. 2. 1916; Christian HARTEN, *Rée, Luis*, in: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950* 9, Wien 1988, s. 15.

74 Josef (Pepa) Bartoň (1902–1984) byl synem hospodského v Leducích. Byl znám jako zázračné hudební dítě, první houslový koncert absolvoval již ve čtyřech letech. Od osmi let samostatně koncertoval v zahraničí. Od roku 1946 působil jako koncertní mistr Státního filmového orchestru v Praze. Bohumír ŠTĚDRŮN – Zdenko NOVÁČEK a kol., *Československý hudební slovník osob a institucí*, A–L, Praha 1963, s. 52.

75 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, dopis Josefa Bartoně Mary Coudenhove, Praha, 5. 4. 1916.

76 Tamtéž, kart. č. 15, dopis Umělecké besedy Mary Coudenhove, Praha, 13. 6. 1917.

77 Tamtéž, kart. č. 13, dopis ředitele Německého dívčího lycea Jindřicha Kerbla Mary Coudenhove, Praha, 11. 3. 1916; tamtéž, program představení Německého dívčího lycea konaného 19. 3. 1916.

78 *Český svět. Ilustrovaný čtrnáctideník*, 13. 8. 1915, s. 13.

79 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, poznámka Arnošta Patery, Praha, 18. 4. 1916.

80 Tamtéž, kart. č. 14, koncept sdělení pražským deníkům, s. l., 22. 12. 1916.

81 Tamtéž, kart. č. 13, výzva ke sbírce pro chudé děti z Dětské nemocnice císaře Františka Josefa, s. l., s. d.

82 Tamtéž, kart. č. 15, zpráva o rozdělování palivového dřeva mezi chudé obyvatele Prahy dne 21. 6. 1917, s. d., s. l.

Obr. 3 Mary Coudenhove pečuje o raněné vojáky v pražské nemocnici, 1915.
(NPÚ, ÚOP v Olomouci, SZ Velké Losiny, inv. č. VL11183-01).

nemocnice a plnění různých drobných přání rekonvalescentů.⁸³ Další pozoruhodnou iniciativu prezentoval projekt umožňující bezplatné návštěvy pražských kinematografů raněným a nemocným vojákům.⁸⁴ Nápad patrně souvisel s hraběnciným působením v nervovém oddělení pražské záložní nemocnice č. 2. Akce se setkala s mimořádným ohlasem, zdaleka ne všichni zájemci mohli být uspokojeni.⁸⁵ Možnost zhlédnout zdarma film také lákala různé podvodníky.⁸⁶

Příležitostně Mary oslovovala velké podniky s prosbou o zaslání příspěvků pro charitativní sbírky a organizace. Jiní dobrodinci se na ni sami obraceli s nabídkami darů, jejichž charakter byl velmi různorodý – od modlitebních knih, hudebních nástrojů a divadelních

83 Srov. tamtéž, kart. č. 13, dopis Válečného pomocného úřadu Mary Coudenhove, Vídeň, 15. 2. 1916; tamtéž, dopis ředitelství Městského divadla Královských Vinohrad Mary Coudenhove, Praha, 2. 3. 1916; tamtéž, dopis ředitelství Böhmische Union-Bank Mary Coudenhove, Praha, 6. 3. 1916; tamtéž, dopis firmy Solo Mary Coudenhove, Vídeň, 28. 3. 1916; tamtéž, kopie dopisu Mary Coudenhove ředitelství Národního divadla, 9. 4. 1916; tamtéž, *Kraj Královéhradecký*, 10. 3. 1916, s. 1.

84 Tamtéž, kopie dopisu Mary Coudenhove Českému dámskému odboru vdovského a sirotčího fondu, Praha, 17. 3. 1916.

85 Tamtéž, kopie dopisu Mary Coudenhove Markétě Hellerové, rozené z Oláh, Praha, 26. 4. 1916.

86 Tamtéž, koncept sdělení pražským kinematografům týkající se podvodného vyzvedávání vstupenek, s. 1., 11. 4. 1916.

vstupenek přes rukavice, lůžkoviny a nábytek až po větší či menší finanční obnosy, o jejichž určení musela hraběnka sama rozhodnout. Dary pocházely od velkých firem, ale i jednotlivců. Mnohé ze sbírek organizovaly školou povinné děti; nejpilnější dětskou přispívatelkou byla jistá Ludvika Schambergerová, žákyně třetího ročníku přípravy Vyšší dívčí školy v Praze, která věnovala na dobročinné účely nastrádané úspory ve výši 1 000 korun. Další prostředky se jí dříve podařilo vybrat pomocí sbírky ve prospěch Červeného kříže.⁸⁷

Vedle toho Mary i nadále působila jako ošetřovatelka na nervovém oddělení pražské záložní nemocnice č. 2, umístěné ve školních budovách Rudolfiny. V archivním fondu Českého místopředsedství se nachází několik dopisů od pacientů tohoto oddělení, kteří po svém propuštění děkovali „sestřičce Marii“ za poskytnutou péči a lidský, laskavý přístup.⁸⁸ Jeden z vojáků dokonce vyjádřil přesvědčení, že právě „*vřelá a láskyplná slova, jež [mu hraběnka] [...] tak často věnovala, [mu] velice pomohla odvrátit jeho počínající depresi.*“⁸⁹ Luisa Taaffe sestřino pracovní nasazení velmi obdivovala: „*Byla jsem svědkem horlivosti a obětavosti, s jakou plnila všechny náročné společenské i charitativní povinnosti,*“ uvedla ve vzpomínkách. „*[Byla] vždy v dobré náladě a vždy připravena pomoci všem lidem v jakékoli věci. Často si dokázala lámat hlavu, aby potěšila zraněného muže, starou paní nebo mě.*“⁹⁰ Za rozsáhlou charitativní činnost byla Mary několikrát oceněna. V lednu roku 1916 obdržela čestné vyznamenání Červeného kříže za humanitární aktivity v rámci Zemského pánského a dámského pomocného spolku Červeného kříže pro Slezsko, jehož byla prezidentkou.⁹¹ Na podzim téhož roku jí byl propůjčen důstojnický čestný odznak Červeného kříže s válečnou dekorací⁹² a v květnu 1918 získala nejvyšší vyznamenání, Válečný kříž 1. třídy Za občanské zásluhy.⁹³

Pravdou však je, že obliba místopředsedského páru u významné části veřejnosti strmě klesala. Z podstaty svých funkcí a do značné míry i původu manželé vystupovali jako podporovatelé panovníka a reprezentanti neoblíbené státní moci. Mnohá veřejná vystoupení,

87 Tamtéž, kopie dopisu Mary Coudenhove Ludvici Schambergerové, Praha, 2. 5. 1916; tamtéž, kart. č. 14, kopie dopisu Mary Coudenhove prezídiu Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro Království české, Praha, 25. 5. 1916.

88 Tamtéž, kart. č. 13, dopis Jana Dufka Mary Coudenhove, Nová Kdyně, s. l., s. d.; tamtéž, dopis Vlastimila Jelínka Mary Coudenhove, Praha, 10. 2. 1916.

89 Cit. dle: tamtéž, kart. č. 14, dopis Arpáda Kafky Mary Coudenhove, s. l., s. d.

90 Cit. dle: ÖStA, HHStA, FA Taaffe, Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25, L. Taaffe, *Aus meinen Erinnerungen*, s. 32.

91 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, dopis vedení Zemského pánského a dámského pomocného spolku Červeného kříže pro Slezsko (Zweigvereine Bilsko) Mary Coudenhove, Bilsko, 15. 1. 1916.

92 Tamtéž, kart. č. 14, dopis ředitelství Živnostenské banky v Praze Mary Coudenhove, Praha, 3. 10. 1916.

93 Tamtéž, kart. č. 17, dopis rektora české Karlo-Ferdinandovy univerzity Gabriela Pecháčka Mary Coudenhove, Praha, 11. 5. 1918.

Obr. 4 Mary Coudenhove a její sestra Luisa Taaffe jako ošetřovatelky Červeného kříže (NPÚ, ÚOP v Olomouci, SZ Velké Losiny, inv. č. VL11173-01).

jako například během slavnostního holdu žáků vinohradských škol císaři Františku Josefovi I. v rámci Týdne Červeného kříže⁹⁴ či dalších akcí vyjadřujících podporu monarchii, byla českému obyvatelstvu nepochybně trnem v oku. Mary si toho byla dobře vědoma. Kritiku, která se na její počínání snášela, brala údajně s pochopením a domnívala se, „že na vině [jsou] spíše okolnosti a kritická doba.“⁹⁵ Určitou snahu mírnit dopady všudypřítomného

94 Týden Červeného kříže probíhal od 30. 4. do 7. 5. 1916. V tyto dny se konalo množství dobročinných sbírek, koncertů a výstav ve prospěch zemských pomocných spolků Červeného kříže. *Český svět. Ilustrovaný čtrnáctidenník*, 12. 5. 1916, s. 8.

95 Cit. dle: ÖStA, HHStA, FA Taaffe, Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25, L. Taaffe, *Aus meinen Erinnerungen*, s. 33.

národnostního pnutí jí nelze upřít, byť se mýjela účinkem. Za jeden z projevů tohoto úsilí je možné považovat skutečnost, že se snažila přednášet některé veřejné projevy jak v německém, tak českém jazyce, byť jej dobře neovládala. Rovněž později ve funkci prezidentky Ženského pomocného spolku Červeného kříže dbala na to, aby korespondence byla vyřizována bezvadnou češtinou, neboť „*vydání českého dopisu s chybami vede vždy k velmi nepříjemným poznámkám a útokům proti Červenému kříži na veřejnosti.*“⁹⁶

Přímluvkyně

Na manželku českého místopředsedy, známou svými dobročinnými aktivitami, se záhy začaly obracet instituce i osoby žádající protekci v nejrůznějších soukromých i úředních záležitostech. Společenský vliv a kontakty v nejvyšších patrech státní správy však byla Mary ochotna uplatnit pouze v některých případech. Vstřícný postoj zaujímal zejména tehdy, šlo-li o dobročinné projekty cílené na širší skupiny válkou postiženého obyvatelstva: Mary se neoficiální cestou podařilo zajistit 30 metrických centů uhlí pro malostranskou chudinu,⁹⁷ brambory nad rámec přidělu pro lidovou kuchyni Antoinetty Chotkové⁹⁸ na Břevnově⁹⁹ či povolení k využívání městských zahrad válečnými rekonvalescenty z pražských nemocnic.¹⁰⁰ Neváhala se přimlouvat rovněž u soukromých firem, například za dodání prádla do zdravotnického zařízení, poskytnutí knih pro vojáky či zavedení elektřiny do jedné z pražských záložních nemocnic.¹⁰¹ Jindy Mary intervenovala ve prospěch zřízení sirotčince pro děti padlých vojáků, jež byl i díky jejímu přispění otevřen v prostorách útulny pro katolické učně, tzv. Joannea. Sirotčinec pečoval o 180 chovanců a provozoval pětiletou obecnou školu.¹⁰²

96 Cit. dle: NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 16, dopis Arnošta Patery Gretě Gottsbergerové, Praha, 14. 1. 1918.

97 Tamtéž, kart. č. 14, kopie dopisu Mary Coudenhove Josefu Schrötterovi, náměstku pražského starosty, Praha, 31. 1. 1917.

98 Olga komtesa Chotková (1860–1934) byla dcerou Antonína hraběte Chotka (1822–1883). Vstoupila do řádu boromejek a přijala řeholní jméno Antoinetta. Věnovala se péči o nemocné, roku 1899 se stala první představenou pražského ústavu Vicentinum pro nevládně nemocné. Mikuláš LEVÝ, *Velebná matka Antoinetta Chotková, první představená Vincentina*, Smečno 1937.

99 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, dopis Antoinetty Chotkové Mary Coudenhove, Praha, s. l., s. d.

100 Tamtéž, kopie dopisu Mary Coudenhove pražskému starostovi Karlu Grošovi, Praha, 28. 3. 1916.

101 Tamtéž, dopis nakladatelství J. Otto Mary Coudenhove, Praha, 26. 1. 1916; tamtéž, dopis nakladatelství Jos. R. Vilímek Mary Coudenhove, Praha, 26. 1. 1916; tamtéž, kart. č. 15, dopis náměstka pražského starosty Josefa Schröttera Mary Coudenhove, Praha, 6. 7. 1917.

102 Tamtéž, kart. č. 13, dopis ředitelství Joannea Mary Coudenhove, Praha, 24. 1. 1916; Josef KOBOSIL, *Válečný sirotčinec Joanneum*, Časopis katolického duchovenstva 56, 1916, č. 2, s. 128.

Někdy byla hraběnka žádána o podporu projektů až kuriózního charakteru, jako v říjnu 1916, kdy se na ni obrátil jistý Emanuel Pilík s nápadem na zajištění zaměstnání pro válečné invalidy. Jeho plán spočíval v každoročním vydávání publikace obsahující přehled nabídky a poptávky veškerých obchodních produktů, přičemž na sběru těchto dat mělo pracovat 60 až 100 invalidů. Náklady na projekt Pilík vyčíslil na 600 000 korun a hraběnku žádal o přímluvu za své uvolnění z armády, aby mohl prostudovat příslušnou literaturu.¹⁰³ Podobné žádosti byly zdvořile odmítány.

Mezi žadateli byli hojně zastoupeni také jednotlivci požadující intervenci při hledání zaměstnání, ať už v osobních službách hraběnky, ve zdravotnických ústavech, veřejné správě, či dokonce v soukromém sektoru. Šlo ponejvíce o ženy z různých sociálních skupin, které přišly v důsledku války o stávající místo, případně byly nuceny najít si lépe placenou pozici. Nacházely se mezi nimi jak mladé svobodné dívky, tak vdané ženy a vdovy s pečujícími závazky. Řadě těchto osob, zejména mladších žen usilujících o místa ošetrovatelk v lazaretech, se Mary skutečně podařilo práci zajistit. Výrazně nižší naději na úspěch měli žadatelky – vzácněji též žadatelé – poptávající místa provozního personálu či pozice v administrativě. Jednou z nich byla i Marie Čalounová z Hejné u Horažďovic, která za pomoci starých rodičů živila tři dospívající děti,¹⁰⁴ neboť její manžel, řídící učitel, jí údajně denně týral a bil, a „*mimo to celé téměř služné propíjel v hostincích nejnižšího řádu.*“¹⁰⁵ O zaměstnání hospodyně, které jí pomáhalo financovat vzdělání svých dětí, kvůli válce přišla, a protože se jí nedařilo nalézt nové, obrátila se na hraběnku Coudenhove s prosbou o pomoc. Jako absolventka měšťanské a průmyslové školy byla připravena vykonávat nejen domácí, ale také kancelářské práce. S ohledem na vysoký počet podobných žádostí nicméně nebylo v silách hraběnky většine žadatelů vyhovět. Marie Čalounová jakož i mnozí další se tak museli spokojit pouze s doporučením, ať se obrátí – oficiální cestou – na různé podpůrné organizace. Zvláště těžkým případům Mary poskytovala alespoň drobné finanční příspěvky.

Vyloženě odmítavé stanovisko hraběnka zaujímalá v případech, kdy se jednalo o pracovní pozice ve veřejné správě. Tento přístup byl pravděpodobně motivován negativním postojem samotného místodržitele, neboť jak Mary svědčila v dopise své přítelkyni, Max si nepřál, aby se „*jakkoli pletla do služebních záležitostí.*“¹⁰⁶ Odmítány byly žádosti o protekci při

103 NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 14, dopis Emanuela Pilíka Arnoštu Paterovi, Salcburk, 18. 10. 1916.

104 Syn Marie a Františka Čalounových, Vladislav (1907–1943), se stal architektem a oženil se s filmovou a divadelní herečkou Annou Letenskou. V období nacistické okupace byli manželé zatčeni za účast v odboji a popraveni. Jaroslav ČVANČARA, *Z jeviště na popraviště. Příběh herečky Anny Čalounové-Letenské, Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů* 3, 2009, č. 2, s. 101–115, zde s. 103.

105 Cit. dle: NA, ČM – Coudenhove, inv. č. 2, kart. č. 13, dopis Marie Čalounové Mary Coudenhove, Hejná-Horažďovice, 1. 3. 1916.

106 Cit. dle: tamtéž, dopis Mary Coudenhove Gertrudě (Gerty) Szilvinyiové, Praha, 9. 2. 1916.

udělování koncesí, například na výrobu umělých zubních náhrad či provozování biografu,¹⁰⁷ stejně jako žádosti o přímlovu za propuštění syna z válečné služby,¹⁰⁸ služební přeložení manžela,¹⁰⁹ přidělení tabákové trafiky,¹¹⁰ či dokonce udělení šlechtického predikátu.¹¹¹ Přání svého manžela nevměšovat se do čistě úředních záležitostí nicméně Mary nerespektovala bezvýhradně. Přimluvit se byla ochotna například za Beatrice Hurychovou, bývalou učitelku dětí své přítelkyně, již dopomohla k místu učitelky v dívčí škole v Karlíně.¹¹² Mlékaři Johanu Mertlovi, jenž se mohl odkázat na více než čtyřicetileté působení svého otce ve službách rodiny Taaffe na nalžovském velkostatku, zajistila místo sluhy u C. k. rakouského vojenského vdovského a sirotčího fondu.¹¹³ Jindy uplatnila protekci ve věci obsazování uvolněných míst ve šlechtických nadacích, což nepochybně představovalo záležitost ryze úředního charakteru.¹¹⁴

Dne 28. října 1918 došlo k vyhlášení samostatného Československa. Hned následující den jednal hrabě Coudenhove s Národním výborem o převzetí moci, načež bylo přijato rozhodnutí o jeho dočasné internaci. Místodržitelovu žádost o zproštění úřadu a zajištění bezpečného odchodu ze země Vídeň neakceptovala – s ohledem na nemožnost spolupráce s Národním výborem mu byla pouze udělena dovolená, což značně komplikovalo jeho situaci. Spolu s Maxem Coudenhove byla internována i jeho manželka Mary a švagrová Luisa. Obě ženy byly obviněny z rozkrádání majetku Červeného kříže.¹¹⁵ *„Jednoho odpoledne byla vyhlášena republika [...]. Najednou jsme byli všichni tři internováni a od té chvíle jsme byli pod neustálým dohledem. Myslím, že každá republika musí mít v okamžiku svého zrodu oběti, a tentokrát jsme to byli my,“* domnívala se Luisa. *„Bylo to prostě hrozné a den ode dne horší. [...] Stačilo vyjít ze dveří našeho pokoje a uviděli jsme pušku s nasazeným bajonetem, což byl obzvlášť nepříjemný pohled. Stráže byly všude, kam se člověk podíval, dokonce i před postelemi. [...] Všechny ty stráže se neustále střídaly a my jsme se vždycky nevýslovně báli, co se večer stane, protože někteří z těch lidí vypadali, jako by vyšli z vězení. Bylo to jako jedna zlá*

107 Tamtéž, kopie dopisu Mary Coudenhove Marii Laudové, Praha, 2. 2. 1916; tamtéž, dopis Marie Riemerové Mary Coudenhove, Hodkovice (nad Mohelkou), 1. 3. 1916; tamtéž, dopis Josefa Holého Mary Coudenhove, Vysočany, 16. 3. 1916.

108 Tamtéž, kopie dopisu Arnošta Patery Anně Lindnerové, Praha, 1. 4. 1916.

109 Tamtéž, dopis Otýlie Peckové Mary Coudenhove, s. d., s. l.

110 Tamtéž, dopis Karla Redlicha Mary Coudenhove, Dejvice, 29. 12. 1915.

111 Tamtéž, kart. č. 15, dopis Huga Miloty Mary Coudenhove, Pula, 22. 7. 1917.

112 Tamtéž, kart. č. 16, dopis Marie Lederer-Trattnerové Mary Coudenhove, Praha, 12. 3. 1918.

113 Tamtéž, kart. č. 13, dopis vedoucího C. k. rakouského vdovského a sirotčího fondu Otto Schütze Mary Coudenhove, Praha, 1. 4. 1916.

114 Tamtéž, dopis Albertiny Náchodské z Neudorfu Mary Coudenhove, Královské Vinohrady, 7. 4. 1916; tamtéž, kopie dopisu Mary Coudenhove Albertině Náchodské z Neudorfu, Praha, 10. 4. 1916.

115 A. KLIMEK, *Říjen 1918*, s. 250–251.

noční měra za druhou. Zamykali jsme dveře, jak jen to šlo, a při sebemenším hluku jsme se obávali nejhoršího. Trvalo mi několik týdnů, než jsem byla schopna znovu normálně spát.“¹¹⁶

Následně bylo zahájeno úřední vyšetřování. 3. listopadu 1918, to již byl Coudenhove z internace propuštěn, byla Mary obžalována ze zločinu zpronevěry podle paragrafu 183 trestního zákoníku. Zemský trestní soud rozhodl o jejím vzetí do vazby, kde strávila jednu noc. Vyšetřování, doprovázené nenávisťou kampaní v tisku, žádné porušení zákona neprokázalo. Trvalo ovšem několik měsíců, než bylo oficiálně zastaveno – bez toho, aby byl výsledek sdělen veřejnosti. Trojice nakonec dostala svolení k odjezdu z Prahy do Mariánských Lázní, většinu osobních věcí i nábytku si směla vzít s sebou.¹¹⁷ V září roku 1919 bývalý místodržitelství pár opustil Československo a usadil se na rodovém statku Seehof v Bavorsku.¹¹⁸ Max zemřel po dlouhé nemoci v červenci roku 1928,¹¹⁹ Mary jej následovala o několik měsíců později, 19. listopadu 1928. Bylo jí dvašedesát let.¹²⁰

Závěr

V 19. a na počátku 20. století tvořila charita nedílnou součást životního stylu a mentality šlechtické společnosti. Dobročinnost pěstovala většina urozených žen a příchod první světové války tyto tendence ještě zesílil. Péči o potřebné se věnovala také Mary hraběnka Coudenhove, manželka posledního českého místodržitele. Z pozice ženy vrcholného politika se před ní otevíraly široké možnosti, jak uplatnit vliv ve prospěch potřebných. Se žádostmi o pomoc se na ni obracely stovky jednotlivců i institucí. Podporovány byly v prvé řadě projekty s potenciálem širšího dobročinného dosahu, přičemž určující bylo nikoli národnostní hledisko, ale otázka zemské příslušnosti žadatele. Do veřejného prostoru hraběnka vstupovala jako protektorka dobročinných akcí a institucí, podporovatelka ústavů pečujících o raněné vojáky a osiřelé děti (zvláště válečné sirotky), vedle toho aktivně působila jako ošetřovatelka v jedné z pražských záložních nemocnic. Řadu charitativních akcí sama iniciovala a vystupovala rovněž v roli přímluvkyně třetích osob. Ve výjimečných případech, zpravidla pod vlivem osobních vazeb na žadatele, byla ochotna poskytnout protekci i v ryzí úředních záležitostech.

Lze konstatovat, že rozsah i dosah dobročinného působení Marie Coudenhove byly v mnoha ohledech výjimečné a dalece překračovaly běžný rámec povinností aristokratek.

116 Cit. dle: ÖStA, HHStA, FA Taaffe, Sign. AT-OeStA/HHStA SB FA Taaffe 25, L. Taaffe, *Aus meinen Erinnerungen*, s. 33.

117 A. KLIMEK, *Říjen 1918*, s. 250–251.

118 *Wiener Salonblatt*, 6. 9. 1919, s. 4.

119 *Tamtéž*, 22. 7. 1928, s. 7–8.

120 *Wiener Zeitung*, 21. 11. 1928, s. 8.

Tento fakt lze připsat jak jejímu výraznému sociálnímu citění, formovanému rodinným prostředím, tak některým vnějším faktorům. Odhlédneme-li od obecné masivní dobročinné aktivizace žen z různých sociálních vrstev, která byla reakcí na vypuknutí válečného konfliktu, nelze opomenout, že charita byla především veřejnou záležitostí. V případě Marie Coudenhove, jež byla z pozice manželky místodržitele vnímána jako reprezentantka státní moci, byla tato činnost vyvíjena – a také chápána – jako projev podpory monarchie a jejího válečného úsilí. Současně se mohla stát příležitostí, jak zvýšit popularitu místodržitele, jehož pozice v české společnosti byla značně rozporuplná.

Tato očekávání se však ve světle vývoje událostí válečných let naplnit nepodařilo. Navzdory intenzivní angažovanosti v oblasti charity byla Mary u významné části veřejnosti značně neoblíbená a jako podporovatelka habsburské monarchie a představitelka její privilegované sociální skupiny byla nucena čelit nepřátelským postojům ze strany (zejména českého) obyvatelstva, jež vyvrcholily krátce po vyhlášení Československa jejím obviněním z rozkrádání majetku Červeného kříže.

PhDr. Michaela Žáková, Ph.D.

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

zakova@hiu.cas.cz

ORCID: 0000-0002-7415-8893

Summary

“Black Mary”? Mary Countess Coudenhove-Taaffe’s charity work during the First World War

The involvement of aristocratic women in charitable activities during the First World War followed the philanthropic activities of noblewomen in the 19th century and reflected the widespread philanthropic mobilisation of women immediately after the outbreak of the war. Women from all social classes began to produce linen and dressing material, organise charity collections, set up sewing workshops, preserve fruit, and treat wounded soldiers. Marie Countess Coudenhove (1866–1928), whose charitable activities between 1915 and 1918 are the subject of this study, also cared for the needy. She was born as the eldest daughter of the later Prime Minister and Minister of the Interior, Eduard Count Taaffe (1833–1895), and in 1889 she married Max Count Coudenhove (1865–1928), who became Governor of Bohemia in 1915. As the wife of a leading politician, Mary had a wide range of opportunities to use her influence for the benefit of those in need. She entered the public sphere as a protector of charitable events and institutions and a supporter of institutions caring for wounded soldiers and orphaned children (especially war

orphans), and also worked as a nurse in one of Prague’s reserve hospitals. She herself initiated a few charity events and acted as an intercessor for third parties. The scope and reach of her charitable activities were exceptional in many ways and far exceeded the usual duties of a noblewomen. This can be attributed both to her strongly developed social conscience and to the fact that charity was primarily a public affair and an opportunity to raise the couple’s popularity in the public eye. However, the public perceived Marie Coudenhove as a representative of state power and regarded her public activities as an expression of support for the monarchy and its war effort. Despite her intensive philanthropic efforts, Marie – like her husband – was thus largely unpopular with a significant part of the public and, as a representative of the monarchy and its elites, she was forced to face hostile attitudes from the (mainly Czech) public, which culminated shortly after the declaration of Czechoslovakia in her being accused of stealing Red Cross property. The crimes of which she was accused were never proved.

